
Формування креативного мислення як способу реалізації компетентнісного підходу на уроках зарубіжної літератури

Черпаха Наталія,

*учитель зарубіжної літератури комунального
закладу «Харківський ліцей № 17 Харківської
міської ради», учитель вищої категорії,
учитель-методист
nataliyacherepaha@gmail.com*

Сьогодні школа має готувати не лише носія знань, а й творчу особистість, яка здатна використовувати здобуті знання для конкурентоспроможної діяльності у будь-якій сфері суспільного життя, тобто формувати компетентну особистість. Розвиток у школяра самостійності, здатності до самоорганізації, саморозвитку, самовиховання, самоосвіти – це одне з першочергових завдань сучасної освіти.

Школа повинна підтримати й захистити дитину, озброїти механізмами, технологіями розробки життєвих стратегій, спрямованими на формування гармонійної, компетентної, конкурентоспроможної особистості, яка вміє творчо розв'язувати проблеми, уміє повноцінно жити в новому світі, адекватно реагувати на зміни, постійно самовдосконалюється, намагається змінити на краще своє життя та життя своєї країни, а саме виховати компетентну особистість.

Сучасний урок – це «творчість, а остання не терпить надмірної стандартизації й шаблону, вона передбачає новизну, оригінальність, відхід від традиції, переборення стереотипів» (Є. Пасічник).

Спробуємо дати відповідь на питання «Що лежить в основі компетентнісного підходу?» Отже, в основі компетентнісного підходу закладені компетенції та компетентності.

В останні роки поняття «компетентність» вийшло на загальнодидактичний і методологічний рівень. Це пов'язано з його системно-практичними функціями та інтеграційною метапредметною роллю в загальній освіті. Необхідність формування школою ключових компетентностей (рис. 1) відзначена в концептуальній модернізації вітчизняної освіти.

Виникає інше питання: «Для чого потрібне креативне мислення?»

У повсякденному житті креативне мислення допомагає насолоджуватися творчістю, знаходити нестандартні шляхи розв'язання проблем, придумувати цікаві заняття...

Креативність – це здатність мислити свіжо й оригінально, бачити речі під іншим кутом і знаходити альтернативні рішення. Термін «креативність» походить від латинського слова «creatio» (створення).

Отже, креативна людина – це та, яка у своїй роботі створює якісь нові форми, що мають зміст для неї та для суспільства. Креативність – це набагато більше, ніж просто написання творів.

Рис.1. Ключові компетентності

Виокремлено шість параметрів-характеристик креативності:

- здатність до знаходження та формулювання проблеми;
- здатність до генерування великої кількості ідей;
- гнучкість як уміння продумування різноманітних ідей;
- оригінальність – властивість відповідати на стимули нестандартно;
- здатність удосконалювати об'єкт, додаючи деталі;
- уміння розв'язувати проблеми, тобто здатність до аналізу й синтезу.

Таким чином, креативна компетентність – це здатність особистості до варіативності, гнучкості, інноваційної інтелектуальної діяльності, що передуює процесу творчої дії.

Поглянемо на використання креативної компетентності з практичного боку, тобто розвиток креативного мислення на уроках зарубіжної літератури. Зазначу, що це процес тривалий і складний. У креативній системі навчання слід урахувати пріоритетність творчого розвитку учнів та використання змісту освіти як матеріалу для дослідження на основі його критичного сприйняття. За такого підходу діяльність учнів ототожнюється з діяльністю вчених. Долаючи своїми зусиллями певні труднощі, вони досліджують науки, суспільство, людину та здобувають нові знання. Починають розвиватися нові навички, що є складовими критичного мислення (рис. 2).

Рис. 2. Складові критичного мислення

Під час створення моделі уроку варто звернути увагу на вікові особливості розвитку учнів, на початок і закінчення уроку.

Для більшості уроків літератури характерні колективні способи роботи, цікавий матеріал, значна творча складова, елементи пізнавальної діяльності, партнерський стиль взаємовідносин, нестандартні підходи до оцінювання. Часто в роботі використовуються Coggle, Wordwall, Padlet, Canva, Learning.apps, а також комп'ютерні презентації, відеофрагменти, ілюстрації – для актуалізації знань, а тести, флешанімації, комп'ютерні презентації, буклети, бюлетені, візуальний ряд – у вивченні нового матеріалу.

На уроках для розвитку креативного мислення доречно використовувати такі вправи:

Вправа «Асоціації» або «Асоціативний кущ», прийом «Грунування» (рис. 3);

Рис. 3-4. Приклади завдань до прийомів «Асоціативний кущ», «Грунування»

Вправа «Що спільного?»;

Вправа «Чим відрізняються?» або Діаграма Венна, що допомагає учням скласти порівняльну характеристику літературних героїв. У прикладі (рис. 5) бачимо в першому колі риси характеру одного героя, у другому – іншого, а в перетині – спільне;

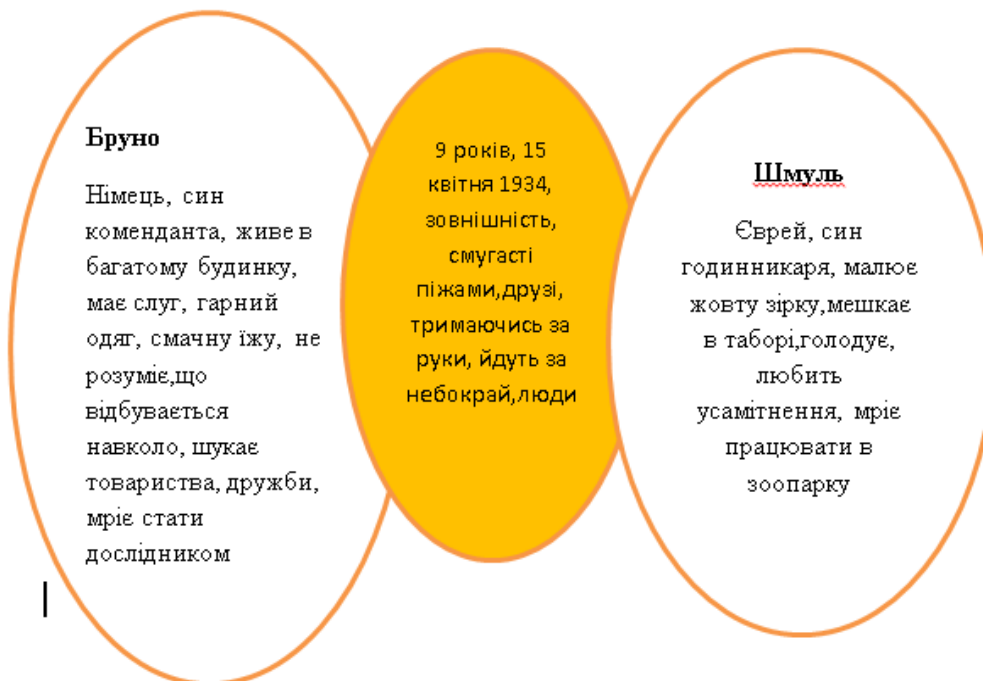

Рис. 5. Приклади виконання завдання у форматі діаграми Венна

Вправа «Логічний ланцюжок» (рис. 6). Виконуючи її, учні вибудовують логічний ланцюжок, послідовно відповідаючи на запитання;

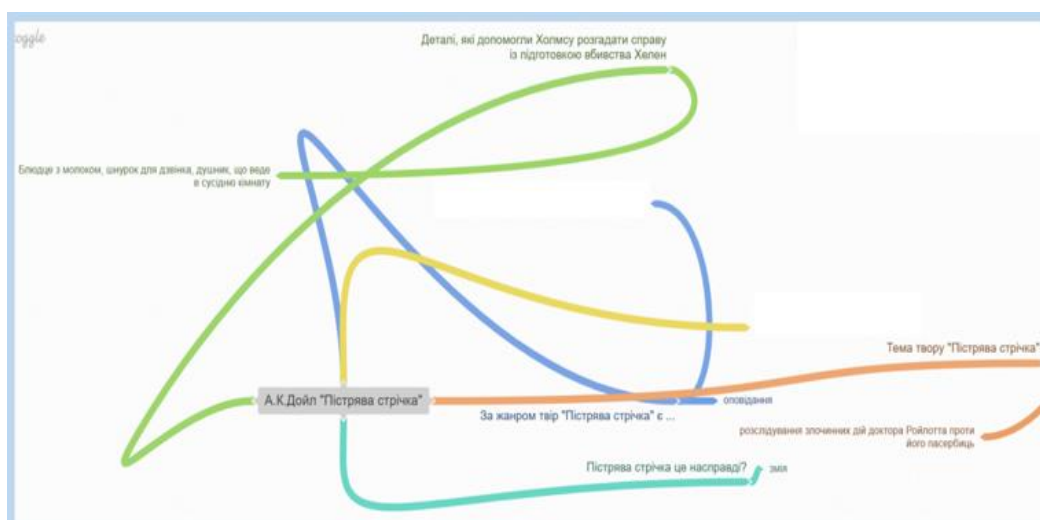

Рис. 6. Приклад виконання вправи «Логічний ланцюжок» на платформі Coggle

Вправа «Сенкан» (рис. 7). Під час виконання її інформація та факти подаються у стислому висловлюванні, яке описує, віддзеркалює тему;

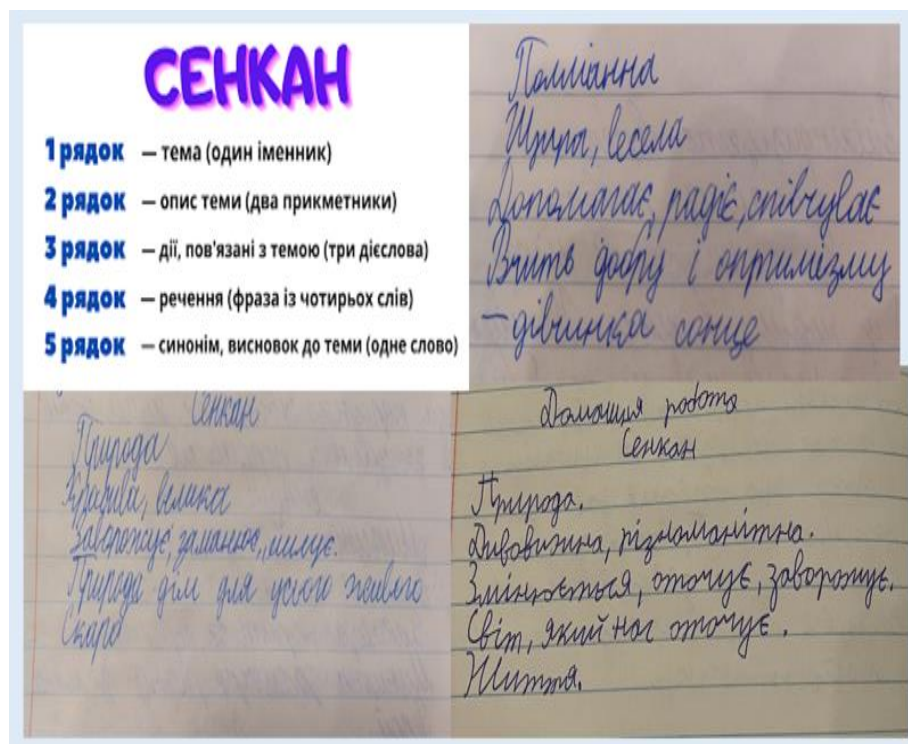

Рис. 7. Приклади сенканів

Вправа «Хмарина слів».

Ефективними, на наш погляд, є кооперативні форми роботи, які сприяють зацікавленості кожного учня в результатах навчальної діяльності всього класу. За таких умов школярі розуміють, що від їхніх вмінь, знань, залежить результат роботи групи, вони відчують власну відповідальність (рис. 8).

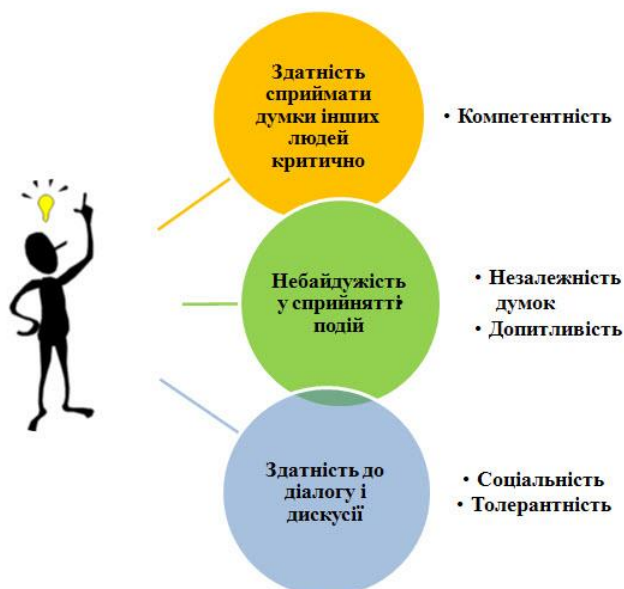

Рис. 8. Деякі параметри-характеристики креативності, що розвиваються під час кооперативних форм роботи

Усе це є актуальним, оскільки в підлітковому віці спостерігаються потреба у створенні власного світогляду, прагнення до дорослості, бурхливий розвиток фантазії та уяви, спрямованість на самоствердження в суспільстві.

Отже, формат нового уроку зарубіжної літератури, який використовує ідеї креативної освіти, інтерактивні технології, на якому засобами художнього слова розвивається креативне мислення, є найоптимальнішим для вирішення нових суспільних завдань. Такий урок сприяє вихованню вільної, самодостатньої особистості з розкутим, критичним, креативним мисленням, здатної побудувати нову Україну європейського типу.

Список використаних джерел

1. Баранова Н. П. Тренінги для вчителів із педагогічної майстерності. Харків: Основа, 2009. 159 с.
2. Дерев'яна Л. Креативність як складова професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. *Вісник Львівського університету*. 2009. (Серія "Педагогіка"). Вип. 25. Ч. 4. С. 168–174.
3. Павленко В. В. Креативність учителя як чинник розвитку педагогічної творчості. *Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти : збірник науково-методичних праць*. За заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Наумчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 145–150.
4. Павлюк Р. Критеріальна готовність майбутніх вихователів до використання казки при навчанні іноземної мови дошкільників. *Наукові здобутки студентів і магістрантів – школі XXI століття : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Полтава, 14-15 березня 2006 року). Полтава : ПДПУ, 2006. С. 16–17.
5. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. 375 с.
6. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості. К. : Міленіум, 2006. 344 с.
7. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. К. : МОН, 2016. 38 с. URL: <https://base.kristti.com.ua/?p=1129>
8. Овчаров С. М., Овчарова К. В. Навчаємося творити: розвиток креативних здібностей школярів : навч.-метод. посіб. Полтава : АСМІ, 2011. 108 с.
9. Овчаров С. М., Овчарова К. В. Інтегровані уроки – креативні учні: навч.-метод. посіб. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. 72 с.